

Rakouska a Sudetského území byla kryta domácí spotřeba asi z 81% domácí produkcí. Uváží-li se, že Německo ztratilo určitá území versailleským mírem, docílilo vlastně zvýšenou domácí produkcí značný úspěch. Ovšem německá „Erzeugungsschlacht“ má před sebou pevný cíl zvýšit domácí produkci ještě více.

Na říšské zemědělství se klade dvojí požadavek: jednak aby do nejzazší míry krylo výživu německého národa vlastní prací a produkcí, jednak aby poskytlo co nejvíce surovin, nutných k průmyslovému zpracování. Tento požadavek je dnes daleko vyšší než v letech předválečných a proto staví říšské zemědělství hospodářství před nové velké problémy, které — jak ukazují dosavadní výsledky — byly už v mnohých směrech úspěšně vyřešeny. Ovšem mělo-li by říšské hospodářství krýti úplně oba kladené požadavky, musela by se zemědělská půda zvětšit o více než 50 procent.

Zemědělská produkce vykazuje díky nové organizaci a kladeným cílům vzestupnou tendenci. Nejlépe vysvitne hodnota zemědělské produkce v penězích z tohoto obrazce — v milionech RM:

hospodářský rok	zemědělská produkce	prodejní výnos	vlastní spotřeba výrobců
1924/25	11.368	7.530	3.838
1928/29	14.045	10.229	3.816
1929/30	13.511	9.808	3.703
1930/31	11.628	8.644	2.984
1931/32	10.123	7.350	2.773
1932/33	8.735	6.405	2.330
1933/34	9.890	7.409	2.481
1934/35	11.164	8.302	2.862
1935/36	11.605	8.698	2.907
1936/37	11.940	8.910	3.030
1937/38	12.612	9.484	3.128

I v produkci potravinářské a živočišné jsou výnosy rok od roku vyšší.

Nová politika je nesena ideou vytvoření národní pospolitosti, která jediné může zvýšit výkonnost a tím pracovní výsledky. Národní pospolitost potřebuje organisované vedení a pořádek. Novému zákonodárství se skutečně zdařilo přeorganisovat zemědělské poměry, zavést pořádek, vytvořit národní souručenství a zvýšenou výkonností zajistit národu jeho výživu.

Dr. LEOPOLD CHMELA.

Financování konjunktury v Říši.

Úvěrová politika.

Nacionálně-socialistická vláda stála v roce 1933 před těžkým úkolem. Nové Německo, vyčerpané světovou válkou, poválečnou inflací, splácením válečných reparací a hospodářskou krizí, musilo opatřit práci skoro 7 milionům nezaměstnaných. Říšská vláda nemohla pokračovat ve šlépějích Brüningovy vlády, jež prováděním deflační politiky snižovala hospodářská čísla, aby připravila cesty

německému průmyslu k zvýšenému vývozu. Nové Německo z r. 1933 nemělo možnosti odčerpávat potřebné kapitály k hospodářské obrodě z jednotlivých hospodářství ve formě daní, nemělo-li ničit neúnosným ukládáním daní majetkovou podstatu. Ani půjčkami nemohly být načerpány potřebné částky, protože hospodářská krise a deflační proces s ubývajícím podnikáním netvořily kapitálů a tím i úspor. Tak nezbylo v prvním okamžiku, než sáhnouti k využití úvěrových možností. Inflace, prováděná tiskem bankovek, napáchala v Německu v poválečných letech tolik škod, že nová vláda nemohla už z psychologických důvodů sáhnout k tisku bankovek, nehledíc ani k tomu, že by tím ještě více zničila říšské hospodářství.

Tu zasáhla velmi účinně cedulová banka a úvěrovou expansí bylo umožněno provedení mezifinancování (Zwischenfinanzierung), nebo — jak se později označovalo — „Vorfinanzierung“. Velkorysnými úvěry, které poskytla k budování nové Německé říše, k opatření práce a zvýšení branného potenciálu státu, umožnila dosud nevídanou konjunkturu státní. Při tom ovšem musila mít vždy na paměti, aby poskytnutím velkých úvěrů nebyla otřesena měna. V tom směru byl situace ulehčena, protože vnitřní státní dluh Německé říše byl tehdy poměrně nízký.

Německá vláda a Říšská banka měly ovšem nutný zájem na tom, aby byl vytvořen rozsáhlý úvěrový aparát, do něhož by byly včleněny všechny schopné banky a úvěrové ústavy, neboť jinak by nebylo lze zdolati všechny hospodářské úkoly, před které byla Říše postavena. To byl důvod, který vedl k vydání zákona o úvěru (Reichsgesetz für das Kreditwesen z 5. prosince 1934), jenž zjednal rámec pro nový hospodářský rozmach, vytvořením široké úvěrní organizace.

Tomuto zákonu podléhají všechny německé banky, spořitelny, pokladny a svazy. Platnost zákona může býti rozšířena i na jiné peněžní ústavy, o čemž na návrh říšského úvěrového komisaře rozhoduje vláda. Všechna pravomoc je zákonem přesunuta na říšského komisaře pro úvěr. Osobní, obchodní a právní poměry úvěrních ústavů, fuse, zakládání filiálek a likvidace podléhají schválení komisaře. Úvěrní ústavy musí mít záruční kapitál, který je úměrný jejich závazkům, skládající se z deposit vkladů, kontokorentů a jiných povinností. Dozorčí úřad dbá, aby poměr mezi závazky, které mohou nejvýše pětkrát převýšit záruční kapitál, nebyl vyšší.

Úvěrní ústavy musí mít předepsané rezervy skládající se z pokladních hotovostí, z nároků na Říšskou banku a Poštovní spořitelnu. Určité procento jejich závazků musí být uloženo ve směnkách splatných v 90 dnech, v cenných papírech, lombardovatelných u cedulového ústavu. Bilance a měsíční výkazy musí být ke kontrole předkládány Říšské bance. Vklady mohou být vyplaceny jen do výše 300 RM v jednom měsíci, jinak musí být vypověděny a musí být dán souhlas k výplatě. V čele dozorčího úřadu pro úvěrnictví je prezident cedulového ústavu. Dozorčí úřad se stará, aby bylo dbáno zásad úvěrové politiky, která by odpovídala celostátním úkolům.

Tak tedy i v bankovníctví a úvěrnictví je soukromá iniciativa podřízena zájmům budování nové Německé říše. Tímto způsobem je umožněno převzetí různých druhů směnek sloužících k hospodářské

obnově státu. Bylo dále třeba s o u s t ř e d i t v š e c h n y f i n a n č n í p r o s t ř e d k y, aby sloužily jednomu účelu. Toto soustředění bylo provedeno dalším důležitým zákonem ze dne 4. prosince 1934, t. zv. „Anleihestockgesetz“, s jehož obsahem se seznámíme v měnové politice.*) Význam tohoto zákona je značný, protože přináší říšskému státnímu hospodářství ročně kolem 50 mil. RM a také tím, že vykonává určitý tlak na kurs státních papírů a na jejich úrokovou míru.

K zvyšování státních příjmů se tedy bere v úvahu — vedle daní — především úvěr. Zde se ovšem rozšiřuje přítomný rozsah upotřebení na újmu budoucího, který bude musit dluh splatit. Úvěr se poskytuje z úspor a ty jsou vyjádřeny číselně úhrnem vkladů.

Stát může pak sjednávat jednak půjčky dlouhodobé, jednak krátkodobé. Tato druhá kategorie půjček určená k získávání úvěru přechodného má normálně sloužit jen k odstranění pokladního schodku, který by měl vlastně být ještě v téže finanční periodě uhrazen. Toho ovšem nelze dosáhnouti, jsou-li položeny tak velké úkoly hospodářské. Výhoda emise krátkodobého úvěru je v tom, že rychle mobilisuje peněžní kapitály; nevýhodou je, že svádí stát vzhledem k rychlému opatrování peněžního kapitálu k častému překročení rozpočtu. Je-li pak přípustná eskontovatelnost u cedulového ústavu ve značné míře, mohla by se snadno celá emise proměnit v hotovost rozmnožující oběživo. Totéž platí, jestliže si stát půjčuje na směnky v cedulovém ústavu nebo i jinde, má-li tento jiný ústav možnost eskontu u cedulové banky. Takový úvěr by mohl býti snadno inflační.

Německá říše používá k financování opatření práce, k budování nových investic, k zbrojení a konečně i k splnění čtyřlety především s m ě n ě č n ě h o úvěru. „Vorfinanzierung“ se liší od normálního rozpočtového programu tím, že na výdaje, které se činí v přítomné době, mají být ihned opatřeny peněžní prostředky. Pokud jde o techniku při používání směnečného úvěru, lze říci tolik: dodavatelé dostávají zaplacení směnkami, při čemž se jim naznačuje, aby se pokusili ponechat si směnky, pokud mají vlastní peněžní prostředky na proplácení. Jestliže jednou přikročí k eskontu, mají eskontní banky nebo spořitelny povinnost ponechat si co nejdéle směnky ve svém portefeuille. Teprve tehdy, když nestačí vlastní jejich prostředky, může být proveden rediskont u cedulového ústavu. Ovšem tvoření úvěru musí býti následováno splácením. Je právě úkolem říšského hospodářství, aby splácení směnek bylo provedeno v pozdější možné době z daňových výnosů a půjček.

Pochopitelně počáteční financování konjunktury v Říši použitím směnečných úvěrů Říšské banky mělo za následek vyvolání tendence k postupnému zvyšování cen. Proto musely býti již v r. 1934 zřízeny t. zv. Preisüberwachungen, které měly zamezit jakékoliv stoupání cen. Také mzdy a platy byly regulovány a nemohly být zvyšovány. Z toho plyne, že úvěrová expanse musila být doprovázena důsledným řízeným hospodářstvím a za žádných okolností nemohlo být připuštěno stoupání cenové hladiny.

*) Viz pojednání další na str. 285 a násl.

Financování obrovských nákladů na obnovu státu nemohlo tedy být provedeno s počátku z daňových výnosů a kapitálových úspor, nýbrž podpisováním a prolongováním pracovních směnek. Nezaměstnanost a vyzbrojení se řešilo úvěrovou expansí, která ovšem zvyšovala disparitu mezi kupní silou marky a zlata podle kursu marky v zahraničí. Tím rostly vývozní potíže a když byla vyčerpána zásoba zlata cedulové banky, nebylo možno udržet kurs marky jinak než zavedením obecného clearingu se zásadou, že Německo platí za dovoz jen tolik, kolik může zaplatit svým vývozem. Vznikající nesnáze vedly ke zřízení ústředních organizací pro hospodaření s různými surovinami a statky důležitými pro výživu národa. Německo však poznalo, že vzniklá hospodářská stagnace má nepříznivý význam pro obranu státu a proto zkoumalo otázku hospodářské autarkie pro případ války. Tak vznikl z tohoto hospodářství čtyřletý plán, jehož podstatnou částí je nahradit potřebné suroviny co nejvíce z vlastních prostředků. Tak se tedy stala měnová disparita vzniklá z úvěrové expanse v hospodářském oboru velmi důležitým činitelem v přípravě obrany státu, neboť vedla k utužení autarkního vývoje.

K financování investiční činnosti a začlenění nezaměstnaných do pracovního procesu se užívalo směnek, zvaných Arbeitsbeschaffungswechsel. K vybudování říšské obrany se užívají směnky zvané Sonderwechsel. Směnky vydávané Diskontbank a eskontovatelné u jiných peněžních ústavů se nazývají Sola-Wechsel; směnky vydávané společností Metallforschungsgesellschaft, které jsou 6měsíční a byly vydávány od roku 1936, mají název Mefo-Wechsel.

Úkol Říšské banky.

Říšská banka se postavila cele do služeb státu a rozšířila objem úvěru daleko přes původní úvěrové hranice. Tuto úvěrovou politiku prováděla nejen rediskontem Arbeitswechsel (Arbeitsbeschaffungswechsel), ale i Sonderwechsel, aby ukojila výzbrojní požadavky. Stav směnek u Říšské banky se pohyboval od r. 1932 takto:

	mil. RM		mil. RM
1932	2.805	1936	5.448
1933	3.177	1937	6.013
1934	4.021	1938	7.058
1935	4.498		

Ve zvýšeném stavu jsou převážně Arbeitsbeschaffungswechsel a Sonderwechsel.

Zvláštní postavení ve „Vorfinanzierung“ zaujímá Golddiskontbank. Tato, jako sesterská společnost Říšské banky, vystavuje Sola-Wechsel s krátkodobým termínem splatnosti. Tyto směnky eskontují peněžní úvěrové ústavy a je připuštěn jejich rediskont u Říšské banky. Tvoří tedy pohodlný prostředek ke krátkodobému uložení peněžních hotovostí. Získaných peněžních prostředků používá Golddiskontbank k zakoupení Arbeitsbeschaffungswechsel a Sonderwechsel, dále k nákupu krátkodobých říšských pokladničních poukázek. Tímto způsobem vyssávají Sola-Wechsel Golddiskontbanky volné peněžní prostředky z peněžního trhu, jež opět slouží k výkupu pracov-

ních a výzbrojních směnek. V roce 1938 měla Golddiskontbank ve svém portfeuille za 1.6 miliardy RM pracovních a výzbrojních směnek a krátkodobých cenných papírů; proti tomu vydala za 0.8 miliardy RM Sola-Wechsel.

Pokud jde o diskontní sazbu Říšské banky, nezměnila se od r. 1932 a činí 4%. Ve směnečném obchodě se vytvořil pravidelný trh. Úvěrové ústavy eskontují Sonderwechsel za $4\frac{1}{8}$ až $4\frac{1}{2}$ %. Sola-Wechsel vystavené Golddiskontbankou jsou eskontovány za $3\frac{1}{2}$ až $3\frac{7}{8}$ %. Ztráta, která by vznikla peněžním ústavům rediskontujícím Sonderwechsel u Říšské banky, se může nahraditi ukládáním hotovostí v Sola-Wechsel při opětném jich reeskontu.

Sonderwechsel diskontované Říšskou bankou musí být ovšem v druhé fázi propláceny státem. Tak vzniká státu u Říšské banky krátkodobý dluh. Tyto Sonderwechsel se tak dlouho prodlužují, až má stát dostatek volných prostředků k jejich proplacení. Stát je povinen platiti Říšské bance při prolongaci směnek diskontní úrok. Zatížení státu z tohoto titulu od r. 1934 až 1937 činí 520 mil. RM.

Říšská banka má ovšem zákonitou povinnost dbát o o c h r a n u m ě n y. To provádí jednak řízením devisového hospodářství, jednak udržováním kupní síly marky uvnitř státu. K tomu účelu přispívá především ztřeštěná kontrola cen (přiostržení nastalo vydáním t. zv. Preisstoppverordnung z 26. XI. 1936), a to tím, že ceny statků nesmí být zvýšeny, i kdyby se objevila nutnost zvýšení výrobních nákladů. Úvěrní expanse napíná ovšem peněžní trh, takže Říšské bance vznikají značné starosti, aby pokračování nemělo nepříjemný odraz v hospodářském životě. Proto bylo už počátkem r. 1938 soustavně zdůrazňováno, že budoucí výdaje Říše musí být hrazeny především z daňových výnosů a půjček, čímž má být ušetřena Říšská banka dalšího „Vorfinanzierung“. Od loňského roku je v Říši ražen nový termín o „kompensatorním rozšíření úvěru — Kompensatorische Kreditausweitung“. To značí, že další rozšiřování úvěru Říšskou bankou je možné tak daleko, pokud ještě jsou po ruce hospodářské rezervy k zvýšení produktivní činnosti.

Jak vidno, nese Říšská banka hlavní břemeno t. zv. Vorfinanzierung. Zdálo se, že v r. 1938 bylo dosaženo hranice kompensatorního rozšíření úvěru, což plyne z toho, že od 1. IV. 1938 bylo zastaveno další vydávání Sonderwechsel. O novém způsobu financování se zmiňujeme níže. V každém případě činí Německá říše vše, aby zabránila inflačním účinkům vznikajícím z rozšíření úvěru.

O technice financování jsme se již částečně zmínili. Jak již řečeno, dostává státní dodavatel zaplacenou směnkou, kterou sám vystaví a předloží k akceptu. Stát sám neprovádí akcept, nýbrž jiné společnosti k tomu zmocněné, jako Deutsche Gesellschaft für öffentliche Arbeiten (Offa), Rentenbank-Kreditanstalt, Bau- und Bodenkreditbank, Reichsautobahn-Bedarfsgesellschaft. Stát tedy garantuje zaplacení směnek. Protože uvedené instituce nemají vždy dosti prostředků, musí být přípustný rediskont u Říšské banky. Jelikož Říšská banka může diskontovat jen směnky, které dospívají krátkodobě, musí trasant v den dospělosti vystavit novou směnku a tak se prolongace opakuje tak dlouho, až stát najde peníze pro placení. Obyčejně se při vystavení směnkou vystaví zároveň i směnky pro-

longační. Veškeré směnky nemohou ovšem zůstat v portfeuille Říšské banky. Proto byly angažovány i sesterské banky, na prvním místě Golddiskontbank, dále Verrechnungskasse a Konversionskasse.*) O vystavování Sola-Wechsel Golddiskontbankou jsme se již zmínili. Dále byly angažovány i jiné úvěrní ústavy — možnost je k tomu dána připomenutým již zákonem o úvěrních ústavech. Aby cedulová banka byla osvobozena od diskontování některých druhů směnek, jsou od r. 1936 vydávány Mefo-Wechsel, společností Metallforschung-Gesellschaft, které jsou šestiměsíční; diskontují je jiné ústavy zvláště k tomu určené. Také průmysl byl nucen zúčastnit se tohoto způsobu mezifinancování přijímáním směnek, což mu bylo umožněno tím, že jeho likvidita byla udržována rediskontem u Říšské banky.

Stav tohoto krátkodobého zadlužení vzniklého ze směnečných obchodů nelze přesně zjistiti.

Veřejná finanční politika.

Dosud byla věnována pozornost krátkodobému směnečnému úvěru. Už z vykázaného je zjevno, že další napětí peněžního trhu úvěrovou expansí pomocí směnek mohlo přinést těžké hospodářské ztráty. Říše si byla dobře vědoma toho, že musí pro financování státních výdajů použít daňových výnosů a půjček. To bylo ovšem dobře možné tehdy, jakmile se roztočila hospodářská kolečka rozšířením státní investiční činnosti a začleněním nezaměstnaných do výrobního procesu. Finanční politika Říše musila vzít ohled na měnové nebezpečí a na situaci Říšské banky a úvěrních ústavů, angažovaných poskytováním směnečného úvěru.

Bylo tedy zjevno, že z daňových výnosů a půjček může postupně dojít k likvidaci směnečných úvěrů. Finanční politika se řídila těmito zásadami: ze zvýšených daňových výnosů splácet postupně krátkodobý dluh, dlouhodobými půjčkami dospět ke konsolidaci a konečně zavést největší úspornost ve státních vydáních. Úspornost byla prováděna v tom směru, že měly být omezeny na nejmenší míru všechny výdaje, které nesouvisely bezprostředně se zvyšováním branného potenciálu. Dále ovšem byly zvýšeny některé daně. Tak byla rozšířena dopravní daň, z jejíhož výnosu má být financována stavba dálnic, dále bylo zvýšeno clo na dovoz kaučuku, aby jeho výnosu mohlo být použito k zakládání podniků na výrobu gumy. Nové podniky na výrobu pohonných hmot byly postaveny na soukromý základ a byly povinny opatřit si vlastní kapitál (vydáním obligací). Vzhledem k vysoké konjunktře hospodářské zvyšoval se pochopitelně i daňový výnos, jak ukazuje tato tabulka:

Výnos říšských daní přímých, spotřebních a cel.

	Mil. RM		Mil. RM
1928/29	9.022	1935/36	9.654
1932/33	6.646	1936/37	11.492
1933/34	6.846	1937/38	13.958
1934/35	8.224	1938/39 (za 10 měsíců)	14.450

*) O sesterských ústavech Říšské banky viz dále kapitolu o měnové politice.

V součtu se jeví daňový výnos za leta od roku 1933 vyšší asi o 23 miliard RM. Pochopitelně nelze v dohledné době počítat se snížením daňových sazeb. Prof. Dr. Prion odhaduje, že z přijatých daňových výnosů mohlo být ročně věnováno asi 3.5 miliardy RM pro účely obrany státu.

Mělo-li dojít ke konsolidaci krátkodobého dluhu, musely být vypsány dlouhodobé půjčky. Aby se tak mohlo stát, bylo třeba především upravit důvěru v kapitálový trh, rozvrácený hospodářskými krisemi z let 1932 a dřívějších. Hospodářská krise způsobila obecný pokles akcií, vysoké úrokové sazby pevně zúročitelných cenných papírů, nedůvěru v poskytování dlouhodobého úvěru vzhledem k hospodářské a politické nejistotě. Nová vláda v roce 1933 byla nucena provést několik opatření k novému utvoření kapitálového trhu. Tak byly především konsolidovány komunální dluhy. Změnou bankovního zákona byla Říšská banka zmocněna nakupovat dosud jen lombardovatelné, pevně zúročitelné státní papíry, jichž mohla použít k úvěrovému krytí oběživa (operace na volném trhu).

Dále byla upravena debetní úroková míra, která postupně klesla z 8% na 4½%. Jakmile se jevila vhodná doba v dlouhodobé ukládání úspor, zejména pro zvýšení státní konjunktury, bylo přikročeno k vypsání půjček. Celkem byly zvoleny dvě formy: jednak dlouhodobé půjčky, splatné v 28 letech, které jsou běžně umořovány, dále říšské pokladniční poukázky původně osmileté, které však byly počínajíc rokem 1938 prodlouženy až v sedmnáctileté.

Výnos půjček za poslední tři leta do poloviny roku 1938 činí kolem 11 miliard RM. Půjčky byly v roce 1935 umístěny u spořitelů, pojišťoven a jiných peněžních ústavů; teprve v roce 1936 bylo zahájeno veřejné upisování. Aby půjčky měly co největší výnos, nesměl být kapitálový trh jinak zatěžován. Proto byla vyhlášena „Emissionsperre“, vztahující se na všechny druhy cenných papírů a zástavních listů, a omezena úvěrová oprávnění obcí; na vydávání akcií a obligací hospodářskými podniky se emisní uzávěra nevztahuje.

Pokud jde o zadlužení, je vykázán stav říšského dluhu ke konci roku 1938 takto:

Říšský dluh:	mil. RM
náhradní dluhopisy (Anleiheablösungsschuld)	2.737.3
jiné dluhopisy vzniklé před 1. IV. 1924	582.0
zahraniční dluh	1.260.5
vnitřní dluh střední a dlouhodobý	17.587.8
krátkodobý dluh (bezúročné pokl. poukázky, říšské směnky a j. půjčky)	5.013.0
celkem	27.180.6

K tomu přistupuje krátkodobý dluh vzniklý hlavně směnečným úvěrem, který lze těžko zjistiti. Podle „Bank-Archiv“ č. 6/39 odhaduje se krátkodobé zadlužení Říše vzniklé ze směnečného úvěru a vydáváním „Lieferschätze“ koncem roku 1938 na 17.8 miliardy RM.

Nový finanční plán z roku 1938.

Napětí, které vzniklo stupňovanou úvěrovou expansí, nemohlo býti zmírněno ani zvýšenými daňovými příjmy a výnosy půjček, protože se znovu zvětšily státní úkoly. K dosavadním úkolům totiž přistoupilo zvýšené výzbrojní tempo včetně budování opevnění na západních hranicích a rozšířený program čtyřletého plánu. Proto byla počínajíc 1. dubnem 1938 změněna úvěrová a finanční politika.

Nové uspořádání spočívá v tom, že od tohoto termínu upouští stát od používání směnečných úvěrů. Zásadně platí, že vzniklé výdaje mají být kryty z běžných příjmů řádných a půjček. Vzhledem k mimořádnému napětí může však Říše vydávati krátkodobé pokladniční poukázky (šestiměsíční), jež mají být splaceny z běžných příjmů. Slouží tedy vlastně nové pokladniční poukázky jen ke krytí pokladního schodku, protože mají být nejdéle za 6 měsíců proplaceny. Od dříve vydávaných poukázek se liší tím, že jimi mohou být propláceny i dodávky. Proto i jejich pojmenování „Lieferschätze“. Jsou eskontovatelné za 3% sazbu.

Jak vidno, nahrazují Lieferschätze dosavadní Sonderwechsel, protože jsou vlastně dalším rozšířením úvěru. Liší se však od nich tím, že mohou být vydány jen v omezeném množství, neboť mají být k danému termínu splaceny a dále nejsou reeskontovatelný u Říšské banky. Od 1. dubna 1938 do konce ledna 1939, tedy za 10 měsíců, bylo těchto poukázek umístěno za 2.8 miliardy RM.

Jestliže tedy nedochází k vystavování nových směnek, není tímto plánem ovšem ještě vyřešena otázka Sonderwechsel, které mají být předloženy k reeskontu Říšské bance a této proplaceny státem (t. zv. Blockwechsel).

Nový finanční plán z 20. března 1939.

Další úkoly říšského hospodářství vyžadují nové změny. Zjistilo se, že Lieferschatzanweisungen z roku 1938 neodčerpávaly plně likvidní prostředky nashromážděné u jednotlivých podnikatelů. Proto byla zákonem z 12. března 1939 učiněna nová opatření, jež mají umožniti financování hospodářských úkolů Říše. Nejde tu vlastně o nové rozšíření úvěrových možností, nýbrž o změnu vnější formy. Snad lze namítnouti, že daňové dobropisy, jež se ohlašují, mohou sloužiti k rozšíření úvěru, budou-li použity jako platební prostředek. Ve skutečnosti se asi nezvětšuje úvěrová expanse proti dřívějšímu, nýbrž provádí se jiným způsobem. Nejdůležitější ustanovení nového zákona jsou tato:

Říšský ministr financí se zmocňuje vydávati daňové dobropisy (Steuergutscheine), a to ve dvou druhích. Daňové dobropisy I. budou přijímány finančními a celními úřady Říše od sedmého měsíce po vydání při placení daní a dávek za jmenovitou hodnotu, daňové dobropisy II. počínajíc sedmatřicátým měsícem po vydání za kurs 112. Říše, země, obce a svazky obcí, říšské dráhy, pošty a autodráhy, jiné právnické osoby a útvary, které budou označeny ministrem financí, budou platiti dodávky podnikatelům daňovými dobropisy ve výši do 40%, a to z polovice typem I. a z polovice typem II. Podnikatelé

jsou pak oprávněni platiti dodavatelům a subdodavatelům těmito dobropisy zase do 40% hodnoty dodávky.

Podnikatelé, kteří budou mít daňové dobropisy I. nepřetržitě aspoň 10 měsíců daňového roku, mohou pro základ daně důchodové a výdělkové využít možnosti volného ocenění opotřebitelných hospodářských statků až do výše 20% daňových dobropisů I. Tato sazba se zvyšuje na 25%, trvá-li držba dobropisů dalších 12 měsíců, na 30% při dalších 12 měsících a na 35% při dalších 12 měsících. U vývozních podniků, u nichž vývoz dosáhl nejméně 25% celého obrátu, zvyšují se tyto sazby o dalších 10%. Jestliže však zároveň klesne držba státních papírů v majetku podniků, odečte se rozdíl, o který se držba státních papírů snížila, od sumy dobropisů, která jest základem pro volné ocenění investic.

Úbytek daňových příjmů, který může vzniknouti použitím daňových dobropisů, se vyrovná větším příjmem na daních, které lze očekávat při provádění národně politických úkolů státu, dále vybíráním zvláštní daně z přírůstku důchodů a konečně z úspor na veřejných vydáních. Daň z důchodového přírůstku se bude vybírat po prvé za rok 1939 a podléhájí jí přírůstky důchodů docílené proti roku 1938, s výjimkou vyšších důchodů ze zemědělství a lesnictví, příjmy z dědictví, darů, které poplatník vynaložil v druhém roce na opotřebitelné investice, aniž použil odpisových možností, dále částky, o které se zvýšil důchod podle služebních smluv, pravidelným povýšením, či z přídatku na děti; konečně pak nepodléhájí této dani částky do 600 RM, po případě více, jestliže důchod v prvním roce nedosáhl 2.400 RM. Daňová sazba činí 30%.

Státní sekretář říšského ministerstva financí Reinhardt doprovodil vydání zákona objasněním, podle něhož slouží daňové dobropisy především jako platební prostředek. Svou povahou se dobropisy liší od dodávkových poukázek v tom, že nové daňové dobropisy jsou bezúročné, zvláště typ I., kdežto typ II. se blíží formě poukázek, protože jednak je přijímán po třech letech při kursu 112, jednak je lombardovatelný a obchodovatelný. Nové daňové dobropisy jsou tedy něco jiného než daňové dobropisy z roku 1933, nebo směnky k zajištění práce, protože tyto byly jen krátkodobým podložením platů, kdežto daňové dobropisy I. znamenají rozdělení platů na dobu dlouhou. Mají tedy pro podnikatele vlastnost, která z nich činí nejlepší dlouhodobé uložení peněz. Tato vlastnost leží v daňových výhodách. Předpokládá se, že se podniky budou snažit o nejvyšší a nejdelší držbu těchto papírů. Tak přebírají vlastně podniky přijímáním těchto dobropisů částečné financování veřejné potřeby na účet hotovosti nebo vkladů u peněžních ústavů, aby tak získaly daňové výhody s nimi spojené. Daňovými výhodami zkracuje se ovšem daňový výnos v nejbližších letech. Na druhé straně přináší se takto do hospodářství určitý prvek jistoty proti eventuálnímu poklesu zisku v budoucnosti, neboť bude možno kdykoliv uvolnit zisky, jež zůstanou nyní uvnitř podniku. I po cenové stránce znamená vydání dobropisů určitou bezpečnost, protože se zajišťuje podnikatelská kalkulace. Kromě toho se zajišťuje státní pokladna tím, že i veřejné svazky, říšské dráhy a pošty mají platit svým dodavatelům daňovými dobropisy, které musí nejprve od státní pokladny koupit za hotové, to znamená,

že státní pokladna bude mít z tohoto titulu mimořádný příjem, kterým nahradí i eventuální schodek, vzniklý úbytkem daňových příjmů. Dále se zajišťuje říšská pokladna zavedením daně z vyššího důchodu ve výši 30%. Daňové dobropisy nemají tedy znamenat rozšíření úvěrového rozsahu, protože přes svoji likviditu mají vlastnosti, jež z nich dělají trvalou držbu, takže jde spíše o přesun hotovostí a úvěrů od peněžních ústavů přes podniky ke státu.

Za doplněk tohoto finančního plánu nutno považovati prohlášení říšského ministra hospodářství a presidenta Říšské banky Dr. Funka z 30. března t. r., který shrnul nové úkoly finanční politiky takto:

1. Břemena mají být odsunuta na pozdější dobu.
2. Německá říše musí být uchráněna placení vysokého úrokového břemene.
3. Kapitálový trh má opět sloužit soukromému podnikání. Aby se tak mohlo státi, nemají být v dohledné době vypisovány žádné půjčky.

Z á v ě r.

Shrneme-li tedy poznatky týkající se finanční politiky říšsko-německé, dojdeme k tomuto poznání:

Hospodářského rozmachu Říše vztahujícího se na investiční činnost — začleněním nezaměstnaných do výrobního procesu, budováním státní obrany a úkoly čtyřletého plánu — bylo dosaženo převážně rozšiřováním používaného úvěru; získané úvěry mají být postupně konsolidovány z daňových příjmů a dlouhodobých půjček. Hlavní úkol při „Vorfinanzierung“ připadl Říšské bance. Pochopitelně má rozšíření krátkodobého zadlužení vliv na ceny a měnu a proto musela být učiněna všechna opatření, aby se účinky nemohly prakticky projevit. Výše úspor stává se ukazovatelem pro vypisování státních půjček dlouhodobých a středních lhůt, jichž výnosu má býti použito buď k snížení krátkodobého směnečného dluhu, nebo ke krytí dalších státních výdajů. Aby nebyl dále napínán peněžní trh u úvěrních ústavů, měly dodavatelské poukázky z roku 1938 rozšířit úvěrovou základnu na podnikatele; jelikož pak ani vydání těchto dodavatelských poukázek plně neodčerpalo všechny likvidní prostředky podnikatelů, došlo k novému plánu z roku 1939.

Podle velikosti krátkodobého zadlužení nelze soudit, že bude možno snadno splatit tento dluh z daňových příjmů. Bude třeba, aby bylo dbáno co nejvyšší úspornosti v budoucích úkolech Německé říše.

Dr. LEOPOLD CHMELA.

Měnová politika Říše.

Poválečná stabilisace měny.

Právní podklad zvýšené poválečné platidlové kreace v Říši lze spatřovat v zákonodárství ze dne 4. srpna 1914. Byly zřízeny „Darlehenskassen“, které vydávaly na zákonem stanovené zástavy zvláštní „Darlehenskassascheine“, jež musely být přijímány všemi pokladnami podle označené hodnoty a jež současně nahrazovaly nedostatek